

Pomůcka k vyhodnocení situace dítěte se zdravotním znevýhodněním/postižením a jeho rodiny

Tato pomůcka vznikla na základě zkušeností MHMP získaných v rámci aktivity mapování dětí se zdravotním znevýhodněním/postižením (dále jen ZZ/ZP), kdy MHMP mapoval děti s trvalým pobytem v hl. m. Praze umístěné v pobytových zařízeních (dětské domovy pro děti do 3 let na území hl. m. Prahy a DOZP zřizovaného hl. m. Praha. Mapování potřeb probíhalo ve spolupráci s organizací LUMOS na přelomu let 2019/2020. Zjišťované informace jednak odpovídají požadavkům na vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny dle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, ale také pomáhá k nastavení individuálního plánu ochrany dítěte s přihlédnutím k jeho ZZ/ZP a nastavení, případně vyhledání a zprostředkování odpovídajících návazných služeb pro dítě i jeho rodinu.

Pomůcka nemá nahradit formulář vyhodnocení, který je na OSPOD využíván, má být inspirací pro OSPOD, co vše je potřebné v jednotlivých oblastech vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny mapovat.

Výčet otázek není taxativní, zahrnuje základní oblasti, které by měly být vyhodnoceny, OSPOD může zahrnout další informace s ohledem na individuální případ.

Není přípustné v jednotlivých oblastech uvést jen „zajišťuje zařízení“ Vždy je potřeba popsat kdo co a jak zajišťuje. V opačném případě by nebylo možné vyhodnotit, zda jsou potřeby dítěte v dané oblasti naplněny a zajištěny. (Modře zvýrazněný text se vždy vztahuje na celý formulář, nikoliv pouze na kolonku, kde je text uveden.)

Jméno a příjmení dítěte, datum narození: V celém dokumentu se doporučuje psát informace o dítěti s uvedením jeho jména, např. „ <i>Klára je štíhlá blond'atá dívka, Klára ráda skládá puzzle</i> “ apod. Nedoporučuje se používat neutrální označení „nezl.“. Vyhodnocení je dokument o konkrétním dítěti, jeho potřebách a přáních, při psaní pomáhá uvedení jména přemýšlet o samotném konkrétním dítěti.	
Datum vyhotovení vyhodnocení:	Sp. zn.:
právní situace: matka: jméno a příjmení, stáří, zbavení či omezení RO otec: jméno a příjmení, stáří, zbavení či omezení RO jiná osoba odpovědná za výchovu (např. pěstoun, jméno a příjmení, dítě svěřeno do PP od...)	
Sourozenci: Jména, stáří, kdo o ně pečuje, zdraví, polorodí sourozenci	
Další info: Ústavní výchova, pobytové zařízení, smlouva s rodičem, poručník, opatrovník, název a adresa pobytového zařízení, od kdy je zde umístěno, předchozí umístění do pobytového zařízení, pokud nějaké bylo. Uvede se rovněž právní titul, na základě kterého je dítě v zařízení (rozhodnutí soudu, smlouva s rodičem...)	
Komunikace: jakým způsobem dítě komunikuje - verbální, nonverbální, iniciální bod...(Pozn. tyto informace patří do oblasti „Učení, vzdělávání se“ ale je dobré pro komunikaci s dítětem při návštěvách OSPOD mít tuto informaci na očích.)	
Přání dítěte a přání rodičů: např.: Mají rodiče představu o převzetí dítěte zpět do péče a za jakých podmínek? Potřebuje dítě (doma i v pobytovém zařízení) zajistit nějakou doplňkovou službu? Je-li dítě v nějakém pobytovém zařízení – mělo by se něco změnit? Přání dítěte...	

Zdraví

Jak dítě vypadá, váha, výška
Jaké u něj byly zjištěny diagnózy?
Jak se tyto diagnózy u posuzovaného dítěte projevují?
V čem onemocnění dítě omezuje?
Jaké potřebuje kompenzační pomůcky? Např. brýle, naslouchadlo, vozík... Kdo tyto pomůcky zajišťuje?
V čem potřebuje dítě ve vztahu k nemoci pomoc druhých osob?
Jaké lékaře navštěvuje? Např. specialisté domluvení rodiči, v zařízení, mimo zařízení, prevence u zubaře...
Kdo dítě k lékařům doprovází?
Jaká je medikace dítěte? Není třeba uvádět konkrétní léky, ale počet a pravidelnost – např. 4 léky ráno a 2 večer, mimořádně při potřebě zklidnění agrese apod.
Je si dítě medikace vědomé? Ví, proč léky užívá?
Je třeba dodržovat nějaké diety?
Jak přijímá stravu? (PEG, mixovaná, nakrájená...)
Je dítě inkontinentní?
U starších dívek menses – přítomnost, pravidelnost.
Probíhá u dítěte nějaká rehabilitace? Její specifikace, četnost...
Bylo dítě operováno? (počet operací, co bylo operováno)
Má dítě sklon k sebepoškozování?

Použití zdroje: U každé oblasti je nezbytné uvést, z jakých zdrojů byly informace čerpány – odborné zprávy (koho, datum), znalecký posudek (datum), rozhovor (s kým, např. rodiči, pracovníky zařízení atd.), datum rozhovoru), vlastní pozorování (v jakém prostředí, datum) apod. Uvedení zdroje umožní lépe vyhledat podrobné informace, které byly pro potřebu vyhodnocení shrnuty.

Vyhodnocení oblasti: Každou oblast je vhodné jednotlivě vyhodnotit a pojmenovat potřeby dítěte, které je třeba zajistit a v jakém čase. Při celkovém vyhodnocení toto pomůže nezapomenout na nějakou důležitou potřebu dítěte. Současně je možné přehledněji sestavit IPOD, který na vyhodnocení navazuje.

Učení, vzdělávání se

Jak dítě komunikuje? Verbálně, nonverbálně, iniciální bod...
Má dítě nějaké automatismy?
Udrží pozornost? Jak dlouho?
Jaké pomůcky ke komunikaci používá? Piktogramy, komunikační tabulku...
Kam chodí do školy?
Forma vzdělávání?
Má asistenta?
Jaké používá vzdělávací pomůcky? Např. světelné a zvukové hračky atd.
Jak a co se učí mimo školu?
Kroužky, záliby, schopnosti (např. čte, píše, počítá, skládá puzzle...)
Jak je zajišťována příprava na budoucnost?

Použití zdroje:

Vyhodnocení oblasti:

Emoční vývoj, chování

Jaké má dítě vlastnosti? Např. Klára je usměvavá, klidná, nebo Klára je tvrdohlavá apod.
Jaké má nálady?
Jsou známé rušivé podněty, které u dítěte spuštění změny nálad? Jaké to jsou?
Jak se projevuje se u staršího dítěte jeho sexualita?

<p>Koho dítě preferuje? Např. Klára má ráda klíčového pracovníka, učitelku, údržbáře apod. Jaké má rádo jídlo? Projevuje se u dítěte agresivita? Jakým způsobem? Jak často? Co dítě zklidní?</p>
Použité zdroje:
Vyhodnocení oblasti:
Rodinné a sociální vztahy
<p>Pozná rodiče a členy rodiny? Pozná např. nového partnera rodiče, pokud dojde ke změně? Probíhá kontakt s rodinou? Jak jsou kontakty časté? Jakou formou probíhají? Např. Rodiče za Klárou docházejí do zařízení, návštěva probíhá na pokoji Kláry, rodiče si berou Kláru na procházku, rodiče si berou Kláru na víkendy domů apod. Jaké jsou jejich vztahy, jak na sebe reagují? Jaké jsou pro dítě důležité osoby i mimo rodinu? Např. dobrovolník... Rozeznává osoby mimo rodinu? Klíčového pracovníka, dobrovolníka, terapeuta... Má dítě nějaké fotky? Má je u sebe? Vystavené nebo v šuplíku? Je dítěti veden deník? Jak dítě vychází s ostatními dětmi a pracovníky zařízení? Se svými vrstevníky mimo zařízení (např. ve škole)?</p>
Použité zdroje:
Vyhodnocení oblasti:
Identita a sociální prezentace
<p>Co o sobě dítě ví? Jak se vnímá? Jaké má o sobě představy? Např. i o své budoucnosti. Jak se označuje? Jak chce být oslovováno? Jak je oslovováno? Má nějakou přezdívku? Má svoje věci? Hračky, oblečení, korespondenci... Může si samo vyzdobit pokoj? Věci na poličkách, na zdech, nástěnka...</p>
Použité zdroje:
Vyhodnocení oblasti:
Samostatnost a sebeobsluha
<p>Jak u dítěte probíhá hygiena, zvládá ji samo, s pomocí, musí být zajištěna jinou osobou? Jak probíhá oblékání? Samostatně, s pomocí... Zvládne přípravu a přijímání stravy? Co samostatně, co s pomocí a jakou? Nakupuje? Uklízí? Chodí samo do školy? Umí si říct, co chce?</p>
Použité zdroje:
Vyhodnocení oblasti:
Základní péče
<p>Bylo dítě v rodině před umístěním do zařízení? Jak dlouho? Jak péče probíhala? Byly dostatečně zajišťovány potřeby dítěte? Kde bylo jinde před umístěním do stávajícího zařízení? (PPPD, jiné zařízení atd.) Jak dlouho? Jak probíhá denní režim v zařízení? Kolik personálu se o dítě stará? Specifikace kdo z personálu zařízení co pro dítě zajišťuje.</p>
Použité zdroje:
Vyhodnocení oblasti:

Bezpečí a ochrana
<p>Na co je potřeba dávat pozor? (např. utíká, při jídle může něco vdechnout, leze do výšek, práce s nožem...)</p> <p>Umí rozeznat nebezpečí? Dítě může být např. příliš důvěřivé k cizím lidem apod.</p> <p>Zná dítě jiné prostředí, než ve kterém žije? Např. jiné prostředí než pobytové zařízení.</p> <p>Ke komu má důvěru?</p> <p>Umí si říct, co potřebuje nebo že se cítí v nebezpečí, něčeho se bojí?</p> <p>Informace o šikaně, týrání, zneužívání apod.</p>
Použité zdroje:
Vyhodnocení oblasti:
Citová vřelost
<p>Jak projevuje city – radost, vztek, kdo s tím pracuje a jak?</p> <p>Jak je dítě oceňováno, podporováno?</p>
Použité zdroje:
Vyhodnocení oblasti:
Stimulace a podněty
<p>S čím si dítě rádo hraje?</p> <p>Jaké podněty aktivně dostává? Písničky, pohádky, hry...</p> <p>Absolvuje nějaké terapie?</p> <p>Podněty k navazování bezpečných sociálních kontaktů</p>
Použité zdroje:
Vyhodnocení oblasti:
Vedení a hranice
<p>Respektuje hranice? Kdo je nastavuje?</p> <p>Koho respektuje? Např. jen ženy, jen konkrétní osobu...</p> <p>Prochází dítě obdobím vzdoru? Pubertou?</p> <p>Má nějaké vzory?</p>
Použité zdroje:
Vyhodnocení oblasti:
Stabilita
<p>Co se dá označit v životě dítěte za stabilní? Např. i stabilní tým v zařízení, jednotný přístup pečujících osob apod..</p> <p>Naopak co se v životě dítěte často mění nebo jaké změny mohly mít na dítě vliv? Např. změny zařízení, kolikrát došlo ke změně zařízení, změna pečující osoby, změny spolubydlících apod.</p>
Použité zdroje:
Vyhodnocení oblasti:
Rodinná historie a fungování rodiny
<p>Historie rodiny, její velikost, složení, životní styl, zvyky, vztahy, důležité změny</p> <p>Zdravotní stav pečujících osob</p> <p>Co s rodinou řešil OSPOD?</p> <p>Důvody omezení rodičovské odpovědnosti, pokud bylo řešeno</p> <p>Přítomnost násilí, návykové látky, trestná činnost...</p>
Použité zdroje:
Vyhodnocení oblasti:
Širší rodina
<p>O kom víme? Nejde jen o příbuzné, ale také osoby rodině blízké.</p> <p>Existuje nějaká forma podpory vůči rodině? Jaká?</p> <p>S kým je dítě v kontaktu? Jak často? Jakou formou?</p>

Uvažuje někdo o péči o dítě? Koho OSPOD v té věci oslovil a s jakým výsledkem?
Použité zdroje:
Vyhodnocení oblasti:
Bydlení
Jak bydlí dítě i rodina? S kým je dítě na pokoji? Jak je pokoj vybaven? Jak má dítě zajištěn prostor pro soukromí? Má rodina vhodné bytové podmínky pro péči o dítě se ZZ/ZP? Popis prostředí Pomohla by změna bydlení k převzetí dítěte zpět do péče rodiny? V čem by měla spočívat?
Použité zdroje:
Vyhodnocení oblasti:
Zaměstnání
Jaká je profese rodičů? Pracují? Kde a na jaké pozici? Pracovní režim Pokud nepracují, shánějí aktivně zaměstnání? Mají nějaké pracovní omezení? Např. z důvodu vlastního ZZ/ZP
Použité zdroje:
Vyhodnocení oblasti:
Finanční situace
Hradí rodiče služby? Mají dluhy v zařízení i mimo zařízení? Řeší je? Spolupracuje rodina s nějakou organizací v této oblasti? Např. splátkový kalendář, řeší insolvenční apod. Jaké pobírá dítě dávky? Potřebují finanční pomoc se zajištěním pomůcek pro dítě? Znají možnosti? Využívají je? Nadace apod. Má dítě své kapesné? Jak s ním nakládá?
Použité zdroje:
Vyhodnocení oblasti:
Sociální začlenění rodiny
V jaké lokalitě rodina žije? Je zde výskyt nežádoucích jevů (kriminalita, nezaměstnanost...) Jaká je vybavenost v lokalitě? (školy, lékaři, služby... Jak je rodina vnímána ve svém okolí? Jak rodina vnímá své okolí?
Použité zdroje:
Vyhodnocení oblasti:
Celkové vyhodnocení
Potřeby dítěte
Z jednotlivých oblastí uvést naplněné i nenaplněné potřeby dítěte
Ochranné faktory
Uvést identifikované silné stránky na straně dítěte i rodiny
Rizikové faktory
Uvést všechna identifikovaná rizika a slabé stránky na straně dítěte a jeho rodiny a jejich prostředí
Přání dítěte
Přání rodičů, pečujících osob

Závěr

Uvést nejdůležitější zjištění, ideálně seřazená dle důležitosti. K jednotlivým zjištěním uvést možnosti řešení, jejich reálnost. K jednotlivým potřebám uvést, jaká jsou kritéria pro posouzení, zda byly naplněny. Tato zjištění pak slouží k tvorbě IPOD.

Zpracovala: Mgr. Jana Machová, metodička SPOD